

ZEPPELINERENS ÆRA ENDTE I EN **KATASTROFE**

Historie

ILLUSTRERET
VIDENSKAB

PORTRÆT

**ANDY
WARHOL**

Han gjorde en suppe-
reklame til dyr kunst.

**De første
hillbillies**

Skænderi om en gris
blev til blodig nabokrig.

Teens historie

Bladene fra en busk
faldt i kejserens kop –
og teen var opfundet.

**TEMA
OM HÆREN**

- Disciplin • Mobilitet
- Vejen til slaget
- Styrkeprøven

**Campus
Bornholm**

BIBLIOTEKET

_____, 3700 Rønne

INGEN kunne stoppe **ROMERNES FELTTOG**

Jerndisciplin: Fra 200-tallet f.Kr. indledte byen Rom en erobrerkrig mod Europa, Mellemøsten og Nordafrika. Den professionelle hær var forudsætningen for succes, for soldaterne skulle selv bygge veje og militære forter.

historie.dk

Nr. 04/2024

99,95 kr.

5 1701862 1000935 0 4

15.02.24-28.02.24

UBD 10212

Returuge 09

GERMANY SURRENDERS

TO GERMANY IN THROES OF REVOLUTION—SOCIAL DEMOCRAT IS CHANCELLOR—REPORTS ABOUT KAISER CONFLICTING

FRANTIC APPEAL TO PRESIDENT WILSON MITIGATE "FEARFUL CONDITIONS" OF TERMS OF CAPITULATION

THE REVOLUTION IN THE CONFUSION OF A TELEGRAM DISPATCHED TO THE SOCIALLY DEMOCRATIC PARTY TO APPEAL THAT GERMANY HAS ACCEPTED THE TERMS OF THE TREATY OF VERSAILLES...

THE KAISER HAS BEEN DEPOSED AND HIS PLACE TAKEN BY A SOCIAL DEMOCRAT... THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

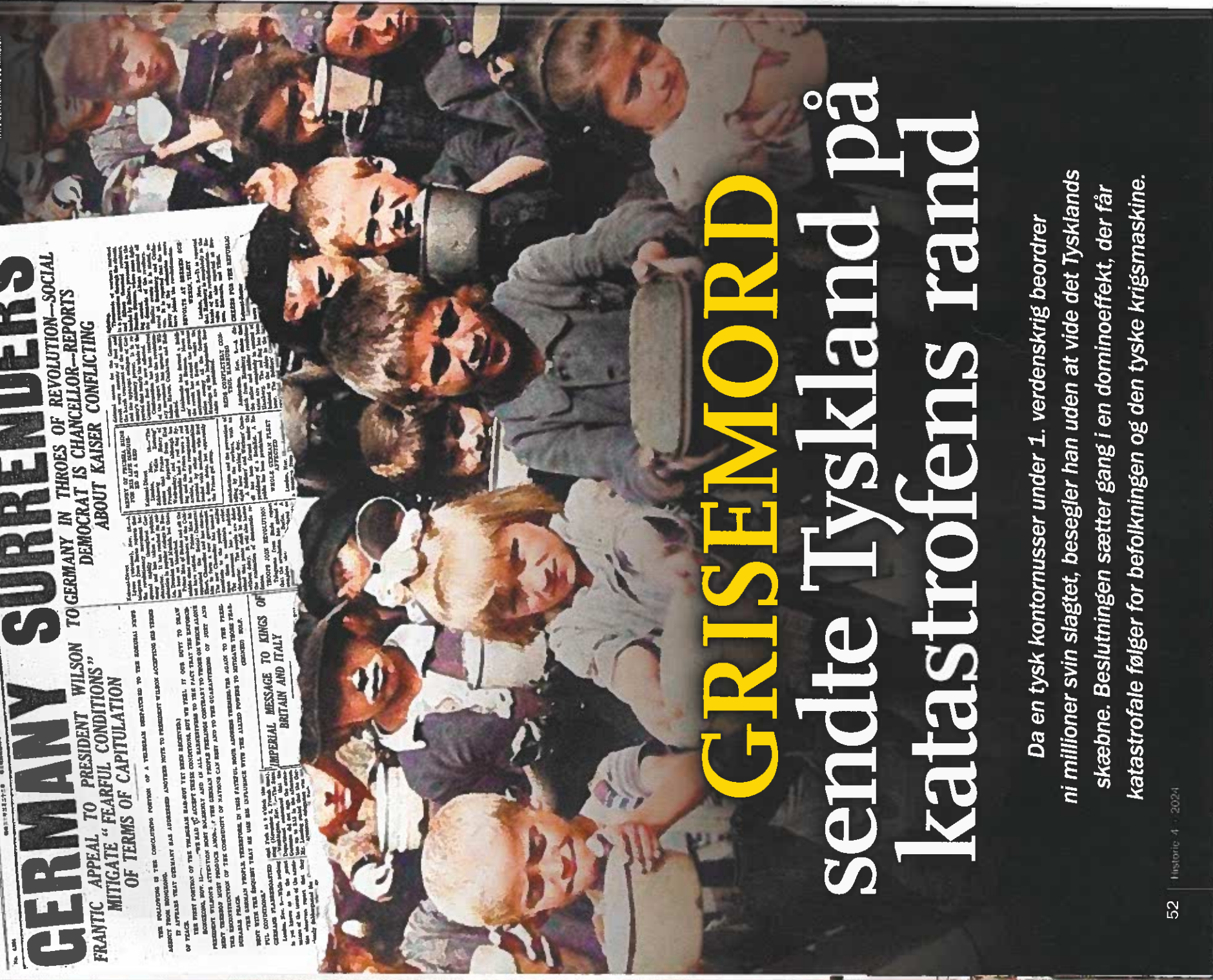
THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

THE REVOLUTIONARY GOVERNMENT HAS BEEN ESTABLISHED... THE KAISER HAS BEEN DEPOSED...

I november 1918 gav den tyske hær op. Da var mere end en million tyskere sultet ihjel.

WW1 CENTENAL COMMISSION

GRISEMORD sendte Tyskland på katastrofens rand

Da en tysk kontornusser under 1. verdenskrig beordrer ni millioner svin slagtet, besegler han uden at vide det Tysklands skæbne. Beslutningen sætter gang i en dominoeffekt, der får katastrofale følger for befolkningen og den tyske krigsmaskine.

Den 4. august 1914 marcherer 3,5 millioner tyske soldater sejrssikkert mod fronten i vest. 1. verdenskrig er i gang, og landet er nu i krig med hhv. Frankrig og Storbritannien i vest og det enorme Russiske Kejserrige mod øst.

Men optimismen bobler. Med en nøje udtegn plan skal den tyske hær knuse den franske på få uger og herefter marchere mod øst og gøre en ende på zarens tropper.

Den tyske hærledelse er overbevist om, at den står over for en kort og succesrig krig.

Hvad den ikke har forudset, er, hvilken rolle skyttegrave og det moderne maskingevær kommer til at spille, og at sammenstødet på Vestfronten bliver begyndelsen på et fire år langt blodbad.

Af samme grund har ingen tænkt over, hvordan civilbefolkningen hjemme i Tyskland skal brødfødes gennem flere års krig.

Den oversete detalje kommer til at få afgørende betydning – særligt da et tysk ministerium udsteder en ordre om at slagte ni millioner svin for at redde fødevarssituationen.

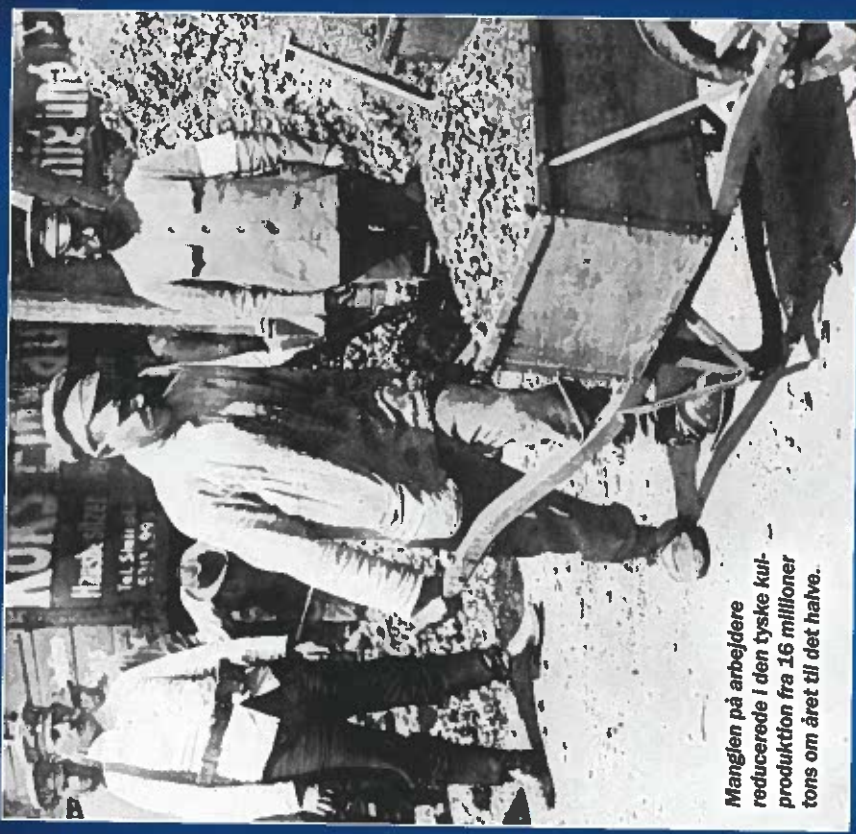
Gødningen kom fra Chile

Kejser Wilhelm 2.s tyske rige strakte sig i 1914 langs hele Østersøens sydkyst og omfattede dobbelt så meget landbrugsjord som nutidens Tyskland, deriblandt nogle af klodens mest frugtbare egne, som i dag tilhører Polen.

Af kejserrigets over 65 millioner indbyggere levede ca. en tredjedel som bønder. De knoklede i markerne og gjorde stort set kejserriget selvforsynende med kød, korn og kartofler. Men landbruget importerede stadig ca. 25 pct. af sine råvarer – særligt russisk byg til dyrefoder og chilenske nitrater til kunstgødning.

Uden dyrefoder og gødning ville kreaturerne sulte og markerne mangle vigtige næringsstoffer. Så da den britiske flåde få dage efter krigsudbruddet indledte en blokade af de tyske havne, mens korn og gødning fra de enorme russiske landbrugsarealer forsvandt, begyndte det tyske landbrug hurtigt at mangle foder og gødning.

“Med en nøje udtænkt plan skal den tyske hær knuse den franske på få uger og herefter marchere mod øst og gøre en ende på zarens tropper”.

Manglen på arbejdere reducerede i den tyske kulproduktion fra 16 millioner tons om året til det halve.

Minearbejdere blev soldater

Ved krigens udbrud blev kul- og minearbejdere sendt til fronten – med katastrofale følger.

Efterhånden som krigen skred frem, ramte hungersnøden Tyskland, men den tyske befolkning måtte paradoksal nok også kæmpe med mangel på kul til opvarmning.

Landet rådede over Europas største kulminer, men ved krigsudbruddet blev tusinder af minearbejdere hvervet til hæren, og efterhånden blev Tysklands store kullagre tomt. I august 1916 beordrede det tyske krigsministerium, at alle tilgængelige kulressourcer skulle tilfalde væbenindustrien – en beslutning, som forstærkede lidelserne på hjemmefronten, hvor tyskerne nu både sultede og frøs.

Krigsudbruddet betød, at husmødrene begyndte at hamstre mælk, kød og brød, og resultatet blev, at priserne på fødevarer allerede i 1914 skød i vejret – med det resultat, at fattige familier kom i fare for at sulte.

For at danne sig et overblik over fødevarer-situationen satte regeringen i Berlin landets store bureaukrati i sving.

I slutningen af 1914 gennemførte Kaiserliches Statistisches Amt (det kejserlige statistiske kontor) en optælling af samtlige svin, kvæg samt kartoffel- og kornmarker i hele riget. Tysklands bønder var udmærket klar over, at soldaterne ved fronten nu stod for-

rest i køen til fødevarer, og at de kunne blive tvunget til at sælge deres korn og kartofler billigt til hæren.

Af frygt for at få deres produkter beslaglagt opgav bønderne derfor ifølge historikerne med vilje for lave tal for fx korn og kartofler til statistikkontoret.

Følgelig sad statistikerne i Berlin tilbage med en fejlagtig opfattelse af mængden af landbrugsvarer i landet.

Komité beordrer svinemord

I første omgang forsøgte den tyske regering at regulere priserne på hvede, rug, brød, ►

I offentlige suppekøkkener kunne børn og ældre få næring fra den bitterfælsmagende roesuppe.

Roer og rådne æbler kom på menuen

Under 1. verdenskrig måtte husmødrene være kreative i køkkenet – med roer i hovedrollen.

Krigsmos

I 1917 lancerede de tyske myndigheder en erstatning for marmelade. Den såkaldte krigsmos bestod af 60 pct. vand, 30 pct. sukker, udkogte roer, og hvis man var heldig, frugtrester – oftest fra rådne æbler.

Fattigmands-schnitzel

Ko-yver blev en del af måltiderne som en måde at sikre ekstra kød på. Det seje yver blev opblødt i saltet vand og kogt længe med suppegøret.

Herefter blev det skåret i fingertykke skiver, paneret og serveret som "schnitzel".

Kastanjegryde

Tysklands skove bughede om efteråret med kastanjer. En særlig populær tilberedningsmåde var at vikle dem ind i kålblade og lægge dem ved siden af hinanden i en kasserolle.

Det hele blev dækket med en blanding af fedt, salt, sukker og vand og kogt, indtil kastanjerne var bløde.

Krigsbrød

I mangel af mel blev brød en mangelvare, og melet blev derfor delvist erstattet af kartofler eller tørret kålrabi.

Den mest udbredte variant af krigsbrød bestod af seks kogte kartofler, som blev blandet med rugmel og kartoffelmel.

Herefter tilsatte tyskerne gær, en spiseskefuld fedt og hvis muligt lidt mælk. Det melede brød kunne evt. spises med krigsmos eller til yver-schnitzel.

► mælk og kartofler, så alle havde råd til at købe de basale fødevarer og holde sig i live.

Kød var knap så vigtigt, og fordi kød ikke var omfattet af prisloftet, undlod mange bønder nu at sælge deres korn og brugte det i stedet som foder til grisene og solgte kødet – en meget mere indbringende forretning.

Nu nåede endnu mindre korn og endnu færre kartofler på de tyske markedspladser og i butikkerne. I Berlins brødkøer sloges sultne berlinere om maden. Utilfredsheden voksede sig stor og truede opbakningen til krigen allerede her i 1915.

Regeringen forsøgte at løse problemet ved bl.a. at oprette et sænligt kontor, som skulle holde øje med høsten hos rigets kartoffelavlere og forhindre, at varerne blev solgt på det sorte marked eller brugt til dyrefoder.

Men da det heller ikke afhjalp fødevarer-manglen, udpegede en af regeringens mange komitéer til sidst en syndebuk for prisstigningerne og fødevarer-manglen – de korn- og kartoffelspisende grise.

I foråret 1915 udstedte den tyske regering derfor en ordre om, at ni millioner grise skulle slagtes øjeblikkeligt.

De tyske bønder rådede ifølge statistikken over mere end 25 millioner svin – med andre ord skulle en tredjedel af landets svin aflives.

Regeringens rådgivere havde beregnet, at grisene forærede flere kalorier, end de gav tilbage i form af kød, og at den omfattende slagtning ville frigive foderkorn og afhjælpe sult blandt borgerne.

Trods massive protester blev ordren ført ud i livet på et par måneder – statistikken for 1916 viste, at der nu kun levede 17 millioner svin i Tyskland.

Forbitrede bønder kaldte efterfølgende aktionen for "Svinemordet" eller "Professor-slagtningen" – opkaldt efter de kloge hoveder i Berlin, der havde siddet bag et skrivebord og truffet beslutningen.

Kødet rådne væk

Svinemordet reducerede på ingen måde kornmanglen. Mange bønder solgte nu – på trods af regeringens overvågning – blot deres overskydende korn på det sorte marked, hvor kun de rigeste havde råd til at købe ind.

Til gengæld flød de tyske slagterier over med så meget svinekød, at fabrikanterne blev nødt til at konservere det overskydende som dåsemad.

Men grundet krigen var det meste metal reserveret til krigsindustrien, og derfor manglede fabrikanterne metal til konserverdåser.

Resultatet blev, at læssevis af svinekadaver blev fordærvede i sommerheden, mens

"En af regeringens mange komitéer, som historikerne i dag ikke er enige om navnet på, udpegede en syndebuk for prisstigningerne og fødevarer-manglen – de korn- og kartoffelspisende grise".

befolkningen sultede. Efter nogle måneder – i efteråret 1915 – var svinene enten brugt til konservere eller rådnet væk, og nu var det sult med billigt og rigeligt svinekød.

Men endnu havde ingen indset, at svine-

mondet skuile få langt mere vidtgående konsekvenser.

Først i foråret 1916 blev selv bureaukraterne i Berlin klar over katastrofen: De dræbte svin havde ikke bare været slagtedyrt, men også leveret vigtig gødning til markerne i form af gylle.

Det Tyske Kejserrige manglede pludselig gylle fra ni millioner svin. Og eftersom den britiske søblokadeforhindrede importen af nitrater fra Chile, styrtdykkede den tyske landbrugsproduktion i 1916 til halvdelen af niveauet i årene før krigen.

Fra kål til nederlag

Vinteren 1916-1917 blev en af de værste i tysk historie. Ikke nok med at svinemordet havde haft katastrofale konsekvenser for landbruget – et særdeles regnfuldt efterår udslettede nu også tonsvis af den livsnødvendige kartoffelhøst.

Ude på landet overlevede bønderne ved at

I Berlins gader kæmper indbyggere sig over en død hest for at sikre sig kød.

erstatte de manglende kartofler med kålrabi, en vandholdig rodfrugt med væsentlig mindre næring end kartofflen.

Kålrabien stank gudsjammerligt under kogning og tilføjede måltidet en særdeles bitter smag.

Brugen af de spiselige kålrabier førte også til en række dødsfald, når folk forvekslede kålrabiknoldene med den giftige plante stormhats rodknolde.

Hungersnøden, der rasede under den såkaldte kålrabivinter, førte til oprør og omfattende strejker – og massedød.

Rundtom i riget protesterede desperate tyskere i gaderne og forlangte krigen afsluttet, mens fabriksarbejdere nedlagde arbejdet.

Historikere vurderer, at helt op til en million tyskere mistede livet på grund af sult eller hungerrelaterede sygdomme.

Da det langt om længe lykkedes de tyske soldater at bryde igenem franskmændenes skyttegravslinjer i foråret 1918, var kejserriget så svækket, at tyskerne kun med nød og næppe kunne opretholde forsyningslinjerne til hæren.

I august blev de tyske soldater presset tilbage, og tyskerne og deres allierede, Østrig-Ungarn, havde ikke overskud til andet end den 11. november 1918 at underskrive en våbenhvile med Frankrig, Rusland og Storbritannien.

Kejser Wilhelm 2. havde tabt 1. verdenskrig – og nederlaget skyldtes til dels et masse-mord på ni millioner grise. ■

Nazisterne ville erobre Europas madkamre

Nazisternes konklusion efter nederlaget i 1918 var, at tyskerne aldrig måtte mangle mad. Den læring tog Hitler med sig.

I 1937 udgav nazisten Richard Walther Darré bogen "Der Schweinemord" (Svinemordet). Heri hævdede han, at den store nedslagtning af grise i 1915 skyldtes jødiske videnskabsfolk, der havde rottet sig sammen med tyskerne.

Også Adolf Hitler advarede mod igen at stå i en situation med svigtende forsyninger, som havde ført til nederlag i 1. verdenskrig.

Da Tyskland invaderede Polen i 1939, var det bl.a. for at sikre, at de

tyske soldater ikke løb tør for mad. Tusindvis af tyske bønder rykkede ind på polske gårde, hvor de skulle producere føde til hæren.

Hitlers endelige mål i Østeuropa var dog de store kornmarker i Ukraine, der ville give tyskerne næsten uendelige forsyninger. I 1940 invaderede nazisterne også Danmark i nord, som med et stort landbrugsoverskud og forholdsvis fredelige forhold var det rene slaraffenland for nazisterne.

De danske bønder var i mellemkrigsstidens storproducenter af mejeriprodukter. Af den grund fik Hitler Danmark i kikkerten.

LÆS MERE OM HUNGERSNØD I TYSKLAND

● Joanna Aylitis, Ina Gröber-Zelt, Helmafront Düren 1914-1918. Heine & Schöener Verlag, 2021 ● Wolfgang U. Eckert, Medizin und Krieg. Deutschland 1914-1924. Brill, Schöningh, 2014

